

Tělovýchova, součást života socialistické společnosti

ANTONÍN HIML
předseda ÚV ČSTV, Praha

Tělesná výchova a sport mají v naší socialistické společnosti významné poslání. Jejich vývoj je úzce spjat s řešením aktuálních i dlouhodobých úkolů ekonomického, kulturního a politického rozvoje společnosti. Nejsou jen neodmyslitelnou součástí komunistické výchovy pracujících a mládeže, jsou rovněž důležitým prostředkem ke sjednocování a aktivizaci širokých vrstev lidu, k jejich organizované činnosti při budování socialismu na pracovištích, v místech bydliště, k jejich zapojování do veřejné a politické činnosti. Proto socialistická společnost klade na rozvoj tělovýchovy a sportu náročné požadavky a vytváří příznivé podmínky pro zpřístupnění jejich rozmanitých druhů a forem.

V rámci organizací sdružených v Národní frontě patří při organizování tělesné výchovy a sportu klíčové místo jednotné tělovýchovné organizaci — Československému svazu tělesné výchovy. Jednotná tělovýchovná organizace je — stejně jako mnohé jiné přednosti socialismu — výsledkem dlouholetých bojů dělnické třídy a jejího předvoje Komunistické strany Československa. Tuto skutečnost si znovu uvědomujeme zvláště v tomto roce, v němž slavíme 40. výročí vyvrcholení národně osvobozenického boje našich národů a osvobození Československa Sovětskou armádou, které mělo rozhodující význam nejen pro samotnou existenci našich národů, ale ukázalo také cestu jejich dalšího svobodného rozvoje.

Po osvobození patřilo k hlavním úkolům tělovýchovného hnutí uskutečňování přeměn vyplývajících z národní a demokratické revoluce. Komunistická strana Československa, která stála v čele národně osvobozenického boje českého a slovenského lidu proti fašismu a po osvobození byla hlavním strůjcem lidově demokratického zřízení a rozšíření moci dělnické třídy, prosadila ideu sjednocení tělovýchovného hnutí, s nímž musela z počátku souhlasit i buržoazie. Společný odpor a boj proti okupantům způsobily, že účastníci tělovýchovného hnutí — bez ohledu na svou organizační příslušnost — dospívali k přesvědčení, že jednotná tělovýchovná organizace je jedinou správnou formou pro nové, pokrokové úkoly tělesné výchovy.

Taková organizace však neměla být samoúčelem. Pokrokové síly pod vedením KSČ si kladly za cíl, aby se plně podílela na politických, ekonomických, sociálních a kulturních přeměnách zakotvených v Košickém vládním programu, na budování lidově demokratické republiky.

V počátečním období po osvobození nešlo o přímou výstavbu socialistického systému tělesné výchovy, ale o uskutečňování úkolů národní a demokratické revoluce v tělovýchovném hnutí. Činnost reakčních sil vedla k tomu, že po roce 1945 nebyly v oblasti tělesné výchovy splněny úkoly národní a demokratické revoluce a že v tělovýchovném hnutí značně přežívaly prvky kapitalistického systému tělesné výchovy, zejména jeho ideová, obsahová a organizační roztržitost. Teprve porážka reakce v únoru 1948 umožnila zahájit výstavbu nového systému tělesné výchovy.

Proto má Vítězný únor historický význam i pro československé tělovýchovné hnutí. Teprve uchopení politické moci dělnickou třídou v roce 1948 umož-

nilo realizovat myšlenky jednotné celostátní společenské tělovýchovné organizace a odstranit dosavadní ideovou a organizační roztržičnost jednotlivých tělovýchovných složek. Smyslem dlouholetého zápasu o sjednocení tělovýchovného hnutí nebylo jen vytvoření organizační jednoty, sloučení všech tělovýchovných a sportovních organizací. Nebyl to jen záměr vytvoření jediné instituce. Rozhodující byl obsah tělesné výchovy, úloha a vymezení funkce tělovýchovného hnutí v příštím společenském vývoji (i když je pravda, že tento obsah by nebylo možné bez jednotné organizace uskutečnit). Šlo o to, zda se stane organickou součástí společenského systému, zda se bude podílet na úkolech socialistické výstavby a rozvíjet se na základě jednotné linie ve prospěch celospolečenských zájmů a potřeb.

Další vývoj československého tělovýchovného hnutí tyto naděje a předpoklady potvrdil, i když cesta výstavby socialistického systému tělesné výchovy byla provázena určitými překážkami. Kromě obtíží, které měly základ ve složitosti úkolů, byla výstavba poznamenána i některými subjektivními chybami. Hromadění problémů v naší společnosti v průběhu šedesátých let se projevilo i v tělovýchovném hnutí. Také příslušníci tělovýchovného hnutí uvítali závěry zasedání ÚV KSČ z ledna 1968. Avšak i zde byly tyto závěry zneužity pravicově oportunistickými a protisocialistickými silami. Internacionální pomoc socialistických zemí v srpnu 1968 a marxisticko-leninský kurs nastoupený v dubnu 1969 novým vedením ÚV KSČ, v čele se s. Gustávem Husákem, vytvořily i v tělovýchovném hnutí základní předpoklady pro politickou porážku pravicových sil a pro jeho konsolidaci. Východiska pro další rozvoj tělesné kultury v ČSSR pak obsahovaly zejména závěry XIV. a XV. sjezdu KSČ.

V činnosti tělovýchovné organizace se důsledně uplatňuje vedoucí úloha KSČ. Hlavním ideovým principem je marxismus-leninismus a politickou základnou jsou programové cíle vedoucí síly společnosti — Komunistické strany Československa. Vnitřní život ČSTV je založen na principech demokratického centralismu, který upevňuje jednotu a kázeň a zároveň vytváří dostatek prostoru k tvůrčí iniciativě. Demokratický centralismus je uplatňován v souladu s leninským řešením národnostní otázky, vyjádřeným v ČSSR federativním uspořádáním státu, které se stalo základem pro upevňování a rozvíjení bratrské jednoty Čechů a Slováků i ostatních národností v podmínkách ČSTV. Základem mezinárodní sportovní politiky ČSTV je socialistický a proletářský internacionalismus, pevné svazky přátelství a všestranné spolupráce se sportovci Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí, jakož i s pokrokovými sportovci a organizacemi kapitalistických a rozvojových zemí.

Tyto zásady činnosti umožňují, aby Československý svaz tělesné výchovy plnil ty společenské funkce, které tělovýchovné organizaci v rozvinuté socialistické společnosti přísluší, aby si kladl stále náročnější cíle v socialistické výchově sportovců, cvičenců a turistů. Jeho hlavním úkolem je organizovat tělesnou výchovu, sport a turistiku v zájmu upevňování zdraví občanů, jejich připravenosti k práci a obraně vlasti, formování socialistického životního způsobu a všestranného harmonického rozvoje člověka. ČSTV vychovává své členy v duchu zásad socialistické morálky a vědeckého světového názoru, k lásce k socialistické vlasti, k proletářskému internacionalismu, k podpoře politiky Komunistické strany Československa, k čestnému a soudružskému jednání a životu v kolektivu. Plní však i úkoly ve vztahu k neorganizovaným občanům, zvláště vůči mládeži, neboť rozvojem tělesné výchovy ovlivňuje život měst, obcí, závodů a pozitivně působí ve sféře životní úrovně, má značný vliv na využívání volného času a v poslední době stále více i na tvorbu život-

ního prostředí. Spolu s ním se na tělovýchovném procesu a zapojování mládeže a dospělých do tělovýchovných aktivit podílejí i ostatní organizace sdružené v Národní frontě, zejména ROH, Svazarm, SSM a orgány státu, především pak MNO, MV, MŠ ČSR a MŠ SSR.

Významným impulsem pro další kvalitativní i kvantitativní rozvoj činnosti v oblasti tělesné výchovy se staly závěry XVI. sjezdu KSČ, který stanovil konkrétní úkoly v zapojování občanů do masové tělesné výchovy, sportu a turistiky i v dalším zkvalitňování výkonnostního a vrcholového sportu, jakož i československé státní reprezentace, a při plnění celospolečenských úkolů. Ve zprávě na XVI. sjezdu KSČ řekl generální tajemník ÚV KSČ s. Gustáv Husák mimo jiné: „V zájmu upevňování zdraví a fyzické zdatnosti člověka, formování jeho morálních, volních a ideových vlastností je třeba dále rozvíjet masovou tělesnou výchovu, sport, brannou činnost a turistiku“.

VI. sjezd ČSTV, který se sešel v listopadu 1983, rozpracoval závěry XVI. sjezdu KSČ pro oblast tělovýchovného hnutí a Československý svaz tělesné výchovy. Sjezd se ve svých závěrech mohl opřít o celkově aktivní bilanci práce organizace. Poslední léta znamenala další rozmach tělesné výchovy, sportu a turistiky. Zvýšilo se množství tělovýchovných, sportovních a turistických akcí, narůstal počet jejich účastníků. Tento kvantitativní posun byl současně provázen růstem kvality tělovýchovných, sportovních a turistických činností. Byla vybudována organizační základna vrcholového sportu a na vyšší úrovni je jeho řízení, což se projevilo ve výsledcích československé reprezentace na olympijských hrách 1980 v Moskvě a zimních olympijských hrách 1984 v Sarajevu a při soutěžích DRUŽBA 1984. Pozitivní vývoj byl umožněn zejména díky stálé péči a podpoře Komunistické strany Československa, orgánů státu, Národní fronty i jednotlivých společenských organizací.

Československý svaz tělesné výchovy se však nezabýval jen svými vnitřními problémy. Jeho členové se zapojovali do plnění národohospodářských úkolů, přispívali ke zvyšování kvality výroby a růstu produktivity práce. Aktivně se podíleli na plnění volebních programů Národní fronty a jejich aktivit, zejména při výstavbě a údržbě tělovýchovných zařízení, přinesla společnosti mnohamiliónové hodnoty. Tyto skutečnosti dokumentují pozitivní vztah členů ČSTV k politice Komunistické strany Československa a k potřebám socialistické společnosti. Považujeme to za významný rys naší politicko-výchovné práce, která je nedílnou součástí tělovýchovného procesu, v němž se nejen upevňuje zdraví, zvyšuje fyzická zdatnost, sportovní výkonnost a branná připravenost jednotlivců, ale v němž se také formují výrazné charakterové rysy a občanské postoje člověka vyspělé socialistické společnosti.

Vrcholový sport zaznamenal v minulých letech na celém světě velký rozmach. Nebývale se zvýšila úroveň sportovního mistrovství a podstatně se rozšířila konkurence. Socialistické, ale i kapitalistické a vyspělé rozvojové země zavádějí účinnější systémy péče o státní sportovní reprezentaci. Tréninková a výcviková práce využívá nových vědeckých a zdravotnických poznatků, což vše neobyčejně zhodnocuje úsilí pedagogických pracovníků a sportovců v tělovýchovném procesu a přispívá k dosahování stále lepších výsledků v evropských i světových soutěžích. Také u nás jsme v oblasti vrcholového sportu dosáhli významných výsledků. Přesto však nemůžeme být zdaleka spokojeni, protože mezi sportovně vyspělými socialistickými státy nezaujímáme zatím místo odpovídající možnostem a tradicím naší tělesné kultury. Přes veškeré pozitivní tendence neodpovídají dosahované výsledky vynakládaným společenským prostředkům. Zejména pokud jde o výběr a přípravu talentů, vědu a výzkum a jejich uplatnění v tréninkovém procesu, jsme několik let opožděni

za sportovně vyspělými státy. Z hlediska uplatnění vědy ve vrcholovém sportu jde zejména o to, zaměřit se na ty oblasti zkoumání, v nichž aplikace výsledků povede k rychlému zvýšení kvality tréninkové práce. Dalším problémem je skloubení poznatků lékařských věd, pedagogiky, sociologie a jejich komplexní použití při výchově a přípravě sportovce. V tomto směru by mnohem větší roli měly sehrát současně vědecké kolektivy. Naším úkolem pak bude lépe formulovat společenskou objednávku na uplatnění vědy a více vtahovat vědecké pracovníky do denních, praktických problémů vrcholového sportu při pochopitelném respektování specifiky vědecké práce.

Československý svaz tělesné výchovy věnuje v souladu se svým posláním rozhodující pozornost masovému rozvoji tělesné výchovy, sportu a turistiky. Posun tělesné výchovy ze zájmové sféry do oblasti společenské potřeby klade na masový rozvoj velmi náročné požadavky. Proto ČSTV ve smyslu závěrů XVI. sjezdu KSČ vypracoval *Program masového rozvoje tělesné výchovy po XVI. sjezdu KSČ*. Jeho hlavní myšlenkou je umožnit všem, kteří o pohybovou aktivitu projevují zájem, uplatnit ji v místě svého bydliště, na pracovišti nebo ve škole. Je třeba podchytit zájem lidí, získávat je a přesvědčovat o významu pravidelné tělesné aktivity.

Dosavadní vývoj potvrzuje zvyšující se zájem veřejnosti o tělesnou výchovu, sport a turistiku. Podařilo se přivést k organizované i spontánní pohybové aktivitě statisíce pracujících, zejména mládeže. Zasluhu na tom má i spolupráce ČSTV s dalšími společenskými organizacemi a resorty, příznivější situace ve vybavenosti měst a obcí tělovýchovnými zařízeními a aktivita statisiců dobrovolných funkcionářů. Podařilo se podnítit zájem lidí v rámci hnutí *Pohybem ke zdraví*, organizovali jsme soutěže pracovních kolektivů, brigád socialistické práce a řadu dalších akcí. Ukázala se nutnost reagovat na měnící se zájmy lidí a společenské podmínky a přizpůsobovat jim formy a metody práce. Je třeba ocenit zejména cvičení žen s hudbou a některé masové akce, jako pochod „Praha — Prčice“, nebo lyžařský běh „Po stopách jizerské padesátky“ a mnoho dalších, které získaly ve veřejnosti velkou oblibu. Také *Odznak PPOV*, který přispívá ke zvyšování fyzické připravenosti dětí i dospělých a je měřítkem stupně tělesné zdatnosti, je instituce velké ideové a sportovní hodnoty. Přestože je o plnění jeho podmínek značný zájem je třeba usilovat o to, aby se stal nedílnou součástí tělovýchovného procesu ve všech oddílech a odborech tělovýchovných jednot.

V posledních letech značně vzrostlo množství sportovních soutěží masového charakteru pro neregistrované sportovce. K jejich kvalitě přispívá dobrá spolupráce ČSTV se školami, SSM a jeho PO i organizacemi ROH. Také společné programy masového rozvoje tělesné výchovy v místech a okresech, na jejichž základě se soustřeďují síly národních výborů, organizací Národní fronty a ostatních účastníků tělovýchovného hnutí, pomáhají realizovat úkoly zakotvené ve volebních programech Národní fronty. Jde v nich o to, vycházet vstříc přání lidí a přizpůsobovat tělovýchovný a sportovní život místním podmínkám, aby mládež a pracující mohli cvičit, sportovat a pěstovat turistiku, jak jim to nejlépe vyhovuje a v takových formách, jaké odpovídají jejich zájmům. Tělesná výchova a sport musí také více přispět k tomu, aby se nová městská sídliště stala skutečným domovem jejich obyvatel, a ne pouze noclehárnou, jak je tomu mnohde dosud. Tělovýchovné činnosti jsou neobyčejně vhodným prostředkem vytváření prostoru pro společenský život. Proto je třeba za pomoci stranických a státních orgánů a ostatních společenských organizací najít cesty, jak zde zajistit možnosti tělovýchovného, sportovního a turistického využití. K tomu bude nezbytné vytvářet nejnutnější kádrové a materiální před-

poklady, které na mnoha sídlištích chybí, včetně podmínek pro zakládání tělovýchovných jednot.

V našem tělovýchovném hnutí se již stalo dobrou tradicí, že tak významné výročí naší novodobé historie, jakým je osvobození Československa Sovětskou armádou, oslavujeme pořádáním nejmasovější tělovýchovné akce, Československé spartakiády. Po zkušenostech z příprav minulých spartakiád připravujeme i na letošní rok hromadná tělovýchovná vystoupení v obcích, okresech a vyvrcholení spartakiády v červnu v Praze na Strahově. Můžeme již dnes říci, že spartakiáda 1985 se opět stala významným prostředkem aktivizace pracujících a mládeže pro realizaci úkolů dalšího rozvoje socialistické společnosti a vyvrcholením pětiletého cyklu masového rozvoje tělesné výchovy, sportu a turistiky. Nejde v ní jen o hromadná vystoupení. V jejím rámci probíhá mnoho masových sportovních soutěží a turistických akcí, jichž se až dosud zúčastnilo téměř 3 milióny soutěžících. V tom vidíme její politický význam a mobilizující vliv na tělovýchovné hnutí. Nechápeme spartakiádu jen jako jednorázovou tělovýchovnou akci, ale jako impuls pro aktivní činnost sportovců, cvičenců a turistů, prostředek k získání dalších neorganizovaných občanů k pravidelné tělesné výchově a k oživení tělovýchovného života, který by si měl svou aktivitu, projevenou v přípravě spartakiády, udržet i v pospartakiádním období. Tak se v koncepci Československé spartakiády koncentruje její ideově politický smysl s významnou funkcí, kterou má pro samotný rozvoj tělovýchovného hnutí u nás. Československá spartakiáda 1985 bude opět velkým svátkem tělovýchovy, oslavou 40. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou, příspěvkem k utváření socialistického způsobu života a k plnění závěrů XVI. sjezdu KSČ.

Rozvoj tělesné výchovy, sportu a turistiky se stal organickou součástí budování vyspělé socialistické společnosti, součástí politiky KSČ a našeho socialistického státu. Naše možnosti jsou úzce spjaty s realizací sociálně ekonomického programu strany, s posilováním existenčních jistot, perspektivami šťastného života současné generace. Splnit náročné cíle tělesné výchovy můžeme jen zvyšováním efektivnosti a rozvojem všech činností při využití celospolečenských podmínek a zdrojů, včetně výsledků a uplatnění poznatků tělovýchovné vědy a ostatních vědních oborů, jejichž předmětem zkoumání se stal vrcholový a výkonnostní sport a masový rozvoj tělesné výchovy. Tím také naplníme závěry XVI. sjezdu naší komunistické strany v oblasti rozvoje tělesné výchovy u nás.